

**ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΜΑΪΟΥ-ΙΟΥΝΙΟΥ 2011
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ: Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ, <<ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΖΟΡΜΠΑ>>

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά

‘Ό,τι απ’ όλα μου ‘κανε εντύπωση ήταν τα μάτια του, περγελαστικά, θλιμμένα, ανήσχα, όλο φλόγα. Έτσι μου φάνηκαν.

Ευτύς ως έσμιξαν οι ματιές μας, θαρρείς και βεβαιώθηκε πως εγώ ήμουν αυτός που ζητούσε, κι άπλωσε το χέρι αποφασιστικά κι άνοιξε την πόρτα. Πέρασε ανάμεσα από τα τραπέζια με γοργό ελαστικό περπάτημα κι ήρθε και στάθηκε από πάνω μου.

- Ταξίδι, με ρώτησε. Πα πού, με το καλό;
- Πα την Κρήτη. Πατί ρωτάς;
- Με παίρνεις μαζί σου;

Τον κοίταξα με προσοχή. Βουλιαγμένα μάγουλα, χοντρή μασέλα, εξογκωμένα ζυγωματικά, * ψαρά* κατσαρωμένα μαλλιά, μάτια που σπίθιζαν.*

- Πατί; τι να σε κάμω;
- Σήκωσε τους ώμους.

- Πατί! Πατί!, έκαμε με περιφρόνηση. Δεν μπορεί τέλος πάντων ο άνθρωπος να κάμει κάτι και χωρίς γιατί; Έτσι, για το κέφι του. Να, πάρε με, ας πούμε, μάγερα· ξέρω και φτιάνω κάτι σούπες!...

Έβαλα τα γέλια. Μου άρεσαν οι τσεκουράτοι* τρόποι και τα λόγια του· μου άρεσαν κι οι σούπες. Δε θα ‘ταν άσχημο, συλλογίστηκα, να τον πάρω μαζί μου το γέρο ετούτον κρεμανταλά* στο μακρινό έρημο ακρογιάλι. Σούπες, γέλια, κουβέντες... Φαίνονταν πολυταξιδεμένος, πολυζωισμένος Σεβάχ Θαλασσινός· μου άρεσε.

- Τι συλλογιέσαι, μου κάνει, κουνώντας τη χοντρή του κεφαλά. Κρατάς και του λόγου σου ζυγαριά, ε; Ζυγιάζεις με το δράμι, ε; Μωρέ, πάρε απόφαση, κατά διαόλου οι ζυγαριές!

Στέκουνταν από πάνω μου μαντράχαλος, κοκαλιάρης, και κουράζουμουν να σηκώνω το κεφάλι να του μιλώ. Έκλεισα τον Ντάντε.*

- Κάτσε, του είπα· παίρνεις ένα φασκόμηλο;

Κάθισε· απίθωσε με προσοχή τον μπόγο του στη διπλανή καρέκλα.

- Φασκόμηλο, έκαμε περιφρονητικά. Έλα εδώ, καφετζή· ένα ρούμι!

Ήπια το ρούμι ρουφιά ρουφιά· το κρατούσε πολλήν ώρα στο στόμα του να το χαρεί, κι έπειτα το άφηνε αγάλια να κατεβαίνει και να του ζεσταίνει τα σωθικά. «Φιλήδονος, συλλογίστηκα, μερακλής...»

- Τι δουλειά κάνεις, τον ρώτησα.

- Όλες τις δουλειές· του ποδαριού, του χεριού, του κεφαλιού, όλες. Αυτό μας έλειπε τώρα και να διαλέγουμε.

– Πού δούλευες τώρα τελευταία;

– Σ' ένα μεταλλείο. Είμαι, να ξέρεις, καλός μιναδόρος* καταλαβαίνω από μέταλλα, βρίσκω φιλόνια, ανοίγω γαλαρίες, κατεβαίνω στα πιγάδια, δε φοβούμαι. Δούλευα καλά, έκανα τον αρχιεργάτη, παράπονο δεν είχα· μα να που ο διάβολος έβαλε την ουρά του. Το περασμένο Σαββατόβραδο ήρθα στο κέφι, και μια και δυο κινώ, βρίσκω τον ιδιοκτήτη που 'χε έρθει εκείνη τη μέρα να μας επιθεωρήσει και τον σπάζω στο ξύλο.

– Μα γιατί; τι σου 'καμε;

– Εμένα; τίποτα! Μα τίποτα, σου λέω! Πρώτη φορά τον έβλεπα τον άνθρωπο. Μας μοίρασε και τσιγάρα, ο κακομοίρης.

– Τότε λοιπόν;

– Ου, κάθεται και ρωτάς! Έτσι μου κάπνισε, βρε αδερφέ! Από της μυλωνούς τον πισινό ζητάς ορθογραφία. Ο πισινός της μυλωνούς είναι ο νους του ανθρώπου.

Είχα διαβάσει πολλούς ορισμούς του νου του ανθρώπου· τούτος μου φάνηκε ο πιο καταπληκτικός, και μου άρεσε. Κοίταξα τον καινούριο σύντροφο· το πρόσωπό του ήταν γεμάτο ζάρες, σκαλισμένο, σαρακοτρουπημένο,* σα να το 'χαν φάει τα λιοβόρια κι οι βροχές. Ένα άλλο πρόσωπο, ύστερα από λίγα χρόνια, μου 'καμε την ίδια εντύπωση, δουλεμένου, δυστυχισμένου ξύλου: το πρόσωπο του Παναΐτ Ιστράτη.*

– Και τι έχεις στον μπόγο; Τρόφιμα; ρούχα; εργαλεία;

Ο σύντροφός μου σήκωσε τους ώμους, γέλασε.

– Πολλά φρόνιμος μου φαίνεσαι, είπε, και να με συμπαθάς.

Χάιδεψε με τα μακριά σκληρά του δάχτυλα τον μπόγο.

– Όχι, πρόστεσε· είναι σαντούρι.

– Σαντούρι! Παίζεις σαντούρι;

– Όταν με σφίξουν οι φτώχειες, γυρίζω τους καφενέδες και παίζω σαντούρι. Τραγουδώ κιόλα κάτι παλιούς κλέφτικους σκοπούς, μακεδονίτικους. Κι ύστερα βγάζω δίσκο· να, το σκούφο τούτον, και μαζεύω δεκάρες.

– Πώς σε λένε;

– Αλέξη Ζορμπά. Με λένε και Τελέγραφο, για να με πειράξουν που 'μαι μακρύς μακρύς καλόγερος και πίτα η κεφαλή μου. Μα δεν πάνε να λένε! Με φωνάζουν και Τσακατσούκα, γιατί μια φορά πουλούσα κολοκυθόσπορους καβουρντισμένους. Με λένε και Περονόσπορο, γιατί όπου πάω, λέει, τα κάνω μπούλβερη* και κουρνιαχτό.* Έχω κι άλλα παρατσούκλια, μα άλλη ώρα...

– Και πώς έμαθες σαντούρι;

– Εγώ ήμουν είκοσι χρονών. Σ' ένα πανηγύρι του χωριού μου, πέρα, στη ρίζα του Όλυμπου, άκουσα για πρώτη φορά σαντούρι. Πιάστηκε η αναπνοή μου. Τρεις μέρες έκαμα να βάλω μπουκιά στο στόμα μου. «Τι έχεις, μωρέ;», μου κάνει ο πατέρας μου, ο Θεός να συχωρέσει την ψυχή του. «Εγώ θέλω να μάθω σαντούρι! – Μωρέ, δεν ντρέπεσαι; Κατσίβελος* είσαι; όργανα θα παίζεις; – Εγώ θέλω να μάθω σαντούρι!...». Είχα κομπόδεμα μερικά παραδάκια, για να παντρευτώ, σαν έρθει η ώρα. Παιδί πράμα, βλέπεις, παλαβός, το αίμα έβραζε, ήθελα παντριγιά ο ερίφης!* Έδωκα ό,τι είχα και δεν είχα, κι αγόρασα ένα σαντούρι. Να, ετούτο εδώ που βλέπεις. Έφυγα μαζί του, πήγα στη Σαλονίκη, βρήκα ένα μερακλή Τούρκο, τον Ρετσέπ-εφέντη, το δάσκαλο του σαντουριού. Πέφτω στα πόδια του. «Τι θες, μωρέ ρωμιόπουλο;», μου κάνει. «– Εγώ θέλω να μάθω σαντούρι! – Ε, και γιατί μαθές πέφτεις στα πόδια μου; – Πατί δεν έχω παράδες* να σε πλερώσω! – Έχεις μεράκι για σαντούρι; – Έχω. – Ε, κάτσε, μωρέ, κι εγώ δε θέλω

πλερωμή!». Έκατσα μαζί του ένα χρόνο κι έμαθα. Ο Θεός ν' αγιάσει τα κόκαλά του, θα 'χει πια πεθάνει. Αν ο Θεός βάζει στην Παράδεισο και σκύλους, ας βάλει και τον Ρετσέπ-εφέντη. Από τον καιρό που έμαθα σαντούρι, γίνηκα άλλος άνθρωπος. Όταν έχω σεκλέτια* ή όταν με ζορίζει η φτώχεια, παίζω σαντούρι κι αλαφρώνω. Όταν παίζω, μου μιλούν και δεν ακούω· κι αν ακούσω, δεν μπορώ να μιλήσω. Θέλω, θέλω, μα δεν μπορώ.

– Μα γιατί, Ζορμπά;

– Ε, σεβντάς!*

* βόγα: κακοσμία * είχαν παχιστεί: είχαν γεμίσει πάχνη * ζυγωματικά: οστά του προσώπου * ψαρά: γκριζα * σπίθιζαν: έλαμπαν, πετούσαν σπίθες

* τσεκουράτοι: κοφτοί, άμεσοι * κρεμαντάς: πολύ ψηλός * Ντάντε: Δάντης Αλιγκιέρι (1265-1321), σπουδαίος ιταλός ποιητής που έγραψε τη *Θεία Κωμωδία* * μιναδόρος: εργάτης στα μεταλλεία

Β. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του αποσπάσματος σε δέκα περίπου σειρές. (μονάδες: 5)
2. Να βρείτε τις αφηγηματικές τεχνικές του κειμένου. Τι πετυχαίνει ο συγγραφέας με αυτές; (μονάδες: 5)
3. α) Ποια είναι η γλώσσα του κειμένου; (μονάδες: 1)
β) Να εντοπίσετε τρεις (3) μεταφορές και μία (1) παρομοίωση και να τις εξηγήσετε. (μονάδες: 4)
4. Να χαρακτηρίσετε τον Αλέξη Ζορμπά με βάση τα εξωτερικά και εσωτερικά γνωρίσματά του. (μονάδες: 5)

ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΤΕ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ρέθυμνο, 1 Ιουνίου 2011

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ

Ελ. Ευθυμίου

Ειρ. Φραγκιαδάκη

Ελ. Μπογδάνη